

tionibus sanctitatis, quod sanctitas in hominibus debet consistere in applicatione ad ipsum Deum, quia in se ipsis, et in conversione ad creaturas neque puritas invenitur, neque firmitas. Et sic sanctitas dicit istam applicationem; habitualis quidem sanctitas habitualem, actualis vero actuaalem. In rebus vero inanimatis ut in vasis, et templis invenitur applicatio passive, et per denominationem extrinsecam.

XI. Secundo notandum est, cur sola applicatio ad Deum per modum obsequii, et servitutis (quod pertinet ad religionem) dicat rationem sanctitatis, et non possit illud attribui aliis applicationibus ad Deum, qualis est virtutum theologiarum, et pœnitentiæ, obedientiæ, etc. et quod ut ex suis principiis intelligatur, oportet considerare quod applicatio ad Deum, ut sit sancta, et reddat hominem sanctum, non sufficit quod sit quælibet applicatio, sed quæ reddat hominem mundum, et firmum in Deo, quæ sunt conditiones sanctitatis. Ex quo infertur, quod ut simpliciter, et absolute sit sanctus oportet, quod simpliciter, et absolute sit mundus, et firmus per depurationem ab his, quibus homo inquinatur, et infirmatur. Ad hoc autem necesse est, quod in nullo deficiat, et in nullo inquinetur, quia malum ex quocumque defectu est. Et ideo ut aliquid sit immundum, sufficit si in aliquo purum non sit. Ergo sanctitas ex intrinseca ratione importat generalitatem quamdam ad omnia opera humana, ut in omnibus illis homo depuratus sit ab eo, a quo inquinari potest moraliter in affectu, ut supra explicavimus. Et sic applicatio ad Deum, ut dicatur applicatio sanctitatis, debet esse non secundum aliquam particularem rationem, sed secundum rationem, quæ se extendat ad omnia opera humana, ut illa non inqui-

nentur, nec infirmentur in ordine ad Deum.

XII. Applicatio autem ista ad Deum sic universalis, et generalis, dupliciter considerari potest. Uno modo, ita quod habeat modum applicationis proprium; applicatio enim dicit quasi motum, et tendentiam unius ad aliud: alio modo quantum ad effectum, et finem applicationis, scilicet unionem, et conjunctionem ejus, quod applicatur ad id, cui applicatur: ad hoc enim applicatio fit, ut res, quæ applicantur manent conjunctæ et unitæ. Applicatio enim quantum ad unionem pertinet ad virtutes theologicas et præcipue ad charitatem, quæ respicit pro objecto ipsum Deum propter seipsum tantum; et ideo unitur ei. Et ita istæ virtutes consistunt potius in applicatum esse ad Deum, quam in applicari. Propter quod eminentiori modo habet charitas reddere hominem sanctum, quam religio mundando illum a peccatis, quia charitas operit multitudinem peccatorum. Et in Concilio Tridentino sess. vi, cap. vii habet, quod homo fit justus dum merito passionis Christi charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui justificantur. Et de hac sanctitate hic non loquimur. Applicatio vero, quæ habet modum ipsius applicationis, importando quasi tendentiam, et motum mentis, et aliorum operum ad Deum, non modum unionis, et applicati esse, debet necessario respicere tendentiam ipsam, quasi ordinando id, quod inferius est, per modum inferioris ad suum superius; sic enim consideratur tendentia creaturæ ad Deum, quæ si non est per modum unionis, debet esse per modum subjectionis, et obsequii. Et talis applicatio solum invenitur in virtute, qua servimus Deo, quæ est latria, seu religio.

XIII. Obedientia autem, et pœnitentia non respiciunt Deum secun-

dum generalem rationem serviendi, et obsequendi ei in omni opere virtuoso, quod procedit a mente, quia obedientia, ut est virtus specialis solum respicit observantiam præceptorum, in quantum sunt præcepta a superiore. Si vero accipiantur pro executione præceptorum, sic non est virtus determinata, sed pertinet ad illas virtutes, quarum actus præcipiuntur, ut jejunium, præceptum ad abstinentiam, etc. et quia non omnes actus virtutis sunt in præcepto; ideo obedientia, quæ est virtus, non se extendit ad omnia opera virtutum, sicut facit sanctitas, ut determinat S. Thomas infra, quæst. civ, art. ii. Similiter pœnitentia solum est pro his, qui peccaverunt ad satisfaciendum Deo pro peccato; non autem pertinet ad illam referre omnia opera virtutis ad Deum, etiam in his, qui non peccaverunt, in quibus tamen debet esse sanctitas, cum pertineat ad omnes justos: et ideo universalior virtus est, quam pœnitentia: solum ergo applicatio per modum servitutis pertinet ad sanctitatem, cum per omnia opera bona debeamus Deo servire.

XIV. Tertio, et ultimo notandum est quomodo distingui debeat in religione servire Deo per sanctitatem, et cultum, et quomodo ista dicantur ratione distingui. Cujus intelligentia pendet ex eo, quod dicit S. Thomas in hoc articulo octavo, in fine corporis, quod: « Religio dicitur secundum quod homo exhibet famulatum in his, quæ pertinent ad cultum divinum: sanctitas vero secundum quod homo non solum hæc, sed aliarum virtutum opera refert in Deum. » Quibus verbis sanctus doctor distinguit sanctitatem, et religionem per exhibere famulatum, et servitium Deo, et per referre opera ipsa in Deum, quod non debet intelligi per modum unionis, et dilectionis ut charitas, sed per modum

servitutis, quod clarius distinguens, in iii, dist. ix, quæst. i, art. 1, quæstionc. ii ad secundum, inquit: « Quod aliud est servire Deo, et aliud exhibere aliquid in servitutis recognitionem: primum enim omni virtuti commune est: secundum autem proprium est latriæ. Unde latria includit servitium in ratione sui objecti; aliis autem virtutibus accidit, et non pertinet ad proprias rationes ipsarum. » Sic D. Thomas, qui eodem modo dist. xxxiii, quæst. iii, art. iv, quæstionc. vi, dividit religionem in eusebiam, quæ ordinat ad Deum in cultu, qui exhibetur in protestatione servitutis, sicut sacrificium et hujusmodi, et in sanctitatem, quæ ordinat ad Deum in aliis operibus vitæ. Igitur religio communiter dicta habet recognoscere excellentiam divinam per aliquid, quod tamquam materiam exhibet ad protestandam debitam servitutum: et ita habet pro objecto, seu materiam ipsam servitutum protestatam; sive id quod exhibet in recognitionem hujusmodi, sive aliquid corporale, sive aliquid spirituale, ut actum mentis. Qua ratione oratio, et devotio sunt actus religionis ut distinguitur a sanctitate. At vero sanctitas habet eandem substantiam, et speciem actus, scilicet servire Deo, et ordinare mentem ad ipsum, non quidem exhibendo aliquid in protestationem servitutis, sed ordinando alia opera servi ad Dominum, et illis omnibus intendat Deo servire, et intendere, et vivere. Et hoc dicitur a D. Thoma commune omnibus virtutibus accidentaliter, quia scilicet convenit illis ex imperio sanctitatis: per se autem, et elicitive convenit sanctitati applicare Deo mentem ut servientem ei, ita ut sit idem esse sanctum, et esse servum Dei secundum mentem; et mediante mente, ut

notavit hic Cajetanus respicit opera aliarum virtutum.

XV. Isti autem actus, scilicet, serviendi Deo referendo omnia ad ipsum per modum servitutis, et exhibere Deo protestationem servitutis, non sunt diversæ species, quia utraque importat substantialiter cultum, et obsequium Dei, sed differunt ratione, vel secundum aliquem modum; sicut in humanis ille, qui servit alteri non semper exhibet aliquid in protestationem, et recognitionem servitutis. Sed aliud est exercere officium servi exequendo ea, quæ domini sunt, et applicando se, et opera sua illi, ut servi ad dominum; aliud vero est exhibere, seu offerre aliquid in recognitionem dominii, licet utrumque servitutis sit, et ad cultum substantialiter pertineat. Et ideo potest aliquis esse religiosus, et non sanctus, ut advertit hic Cajetanus, licet sit idem habitus sanctitatis, et religionis, quia diversa applicatio ejusdem habitus est ad serviendum Deo interius, vel ad protestandum aliqua exhibitione servitatem Dei. Sicut eodem habitu potest quis scire unam conclusionem, et aliam ignorare in eadem scientia. Sic ad hoc quod aliquis denominetur sanctus per illum habitum, non sufficit habere habitum religionis quomodocumque, sed requiritur, quod habeat illum secundum quod applicat mentem interius ad serviendum Deo, et sic denominatur non solum religiosus, sed etiam servus Dei, seu sanctus.

XVI. Verum est tamen, quod aliquando dicuntur aliqui sancti ratione status, quo per professionem alicujus legis, aut modi vivendi ab aliis separantur, et quasi puriores status assumunt. Qua ratione Judæi olim dicebantur sancti, et gentiles tamquam peccatores reputabantur. Unde dicitur Tob. 8: *Filii quippe sanctorum sumus, et non possumus*

ita conjungi sicut gentes: et Apostolus ad Galat. III: *Nos natura Judæi, et non ex gentibus peccatores*. Sic ergo philosophandum est hic circa distinctionem sanctitatis, et religionis. Et conformius ad sensum D. Thomæ quam sit explicatio magistri Torres hic num. 8 ad nonum, ubi dicit, quod sanctitas differt a religione, quia religio offert Deo mentem absolute, sanctitas vero dicat, et consecrat mentem obsequio Dei. Quod tamen si intelligat de consecratione, et dicatione speciali, quæ inducit obligationem in mente ad Deum, falsum est, cum hæc obligatio non resultet ex sanctitate quomodocumque, sed ex voto, aut præcepto, et tamen extra votum, et præceptum potest quis habere propositum sanctum, cujus tamen violatio non est peccatum. Si vero intelligat de consecratione, aut dicatione quomodocumque non inducente obligationem, hæc non distinguitur ab oblatione mentis absolute, quam facit religio: neque explicari potest in quo consistat hæc dedicatio, et consecratio non inducens obligationem nisi recurramus ad explicationem datam ex D. Thoma.

QUIBUS VIRTUTIBUS IMPERET RELIGIO?

XVII. Circa quartam conclusionem est gravis difficultas, etiam inter Thomistas, quomodo sanctitas, quæ essentialiter est religio possit imperare omnibus virtutibus, etiam si sint superiores, et perfectiores, quales sunt virtutes theologice. Et tota difficultas ad unum punctum reducitur, scilicet quod religio est inferior illis virtutibus, quod autem inferius est non potest imperare superiori. Et præsertim hoc urget, quia imperium in virtutibus fit per hoc, quod ordinant aliquid in suum finem; imperium enim essentialiter

est ordinatio practica, ut constat ex D. Thoma 1-2, quæstione XVII, art. 1. Omnis autem ordinatio, vel est circa finem, vel circa medium; finis autem nunquam ordinatur ad media, sed media ad finem; ergo finis non ordinatur passive a mediis, neque ad media: et consequenter neque imperatur a mediis, quia imperare est ordinare. Ergo neque virtus, quæ est circa finem ordinatur, et imperatur a virtute, quæ est circa medium; cum eadem sit proportio virtutis ad virtutem, quæ est objecti ad objectum. Et ideo apud D. Thomam perpetuo reperitur, quod id quod est circa finem, sive sit ars, sive virtus movet imperio suo id quod versatur circa ea, quæ sunt ad finem, ut constat ex prima secundæ, quæstione IX, art. 1, et quæstione LXV, art. III, ad primum, et alibi sæpe. Quomodo ergo religio, aut quælibet virtus inferior poterit imperare alteri superiori, supposito quod superior non ordinatur ad finem religionis, cum religio non sit circa finem, sed circa media respectu virtutis superioris.

XVIII. Nec sufficit dicere (ut communiter dicunt auctores) quod virtus inferior movet superiorem non ordinando illam in finem suum, sed potius movendo, ut auxilietur, et adjuvet inferiorem. Quam solutionem ultimate admittit magister Torres supra art. VII, disp. 1, numero VIII. Hoc inquam stare non potest; tum, quia S. Thomas infra quæstione LXXXIII, articulo primo, in hoc distinguit imperium ab oratione, quia imperium ordinat, quasi necessitatem imponens inferiori; oratio vero ordinat movendo superiorem ad aliquid faciendum; ergo si virtus inferior solum ordinat de superiori, excitando ipsum, et movendo, ut sibi auxilietur, et adjuvet, hoc non magis potest dici imperium, quam ipsa oratio, seu deprecatio, quæ

nullo modo imperium dicitur respectu superioris; tum etiam, quia quando virtus inferior imperat hoc modo superiori, vel ille actus procedit ex motivo, et ordinatione virtutis inferioris, ita quod virtus inferior vere habeat influere in actum superioris secundum aliquam ordinationem finis, vel non. Si non habet, nullo modo imperat illi, et quod moveat illam ad adjuvandum, et auxiliandum sibi, hoc potest convenire omni virtuti inferiori, et sic nihil peculiare diceret S. Thomas hic de sanctitate, et justitia legali, quod imperant omnibus virtutibus, cum quælibet virtus hoc modo possit dici quod imperat aliis, id est, movet, et excitat illas ut adjuvent se. Si vero ex motivo inferioris, et influenza ejus procedit ille actus: ergo vere ordinatur actus superioris virtutis ad finem inferioris, si quidem agit ex motivo ejus, et influenza ejus; et hoc est relinquere difficultatem intactam, quia de hoc quærimus, quomodo sit.

XIX. Vera resolutio hujus difficultatis est, quod sermo formalis omnia solvit. Concedendum quippe est, nunquam posse aliquam habitudinem, seu habitum inferiorem imperare superiori formaliter; bene tamen superiori materialiter, id est, rei, quæ alias superior est, secundum tamen rationem, qua imperatur est illi inferior. Sumitur resolutio hæc ex Cajetano supra quæst. XXXII, art. 1, et expresse ex D. Thoma in III, dist. IX, quæst. VIII, artic. 1, quæstiunc. III ad primum, et ex parte sequitur magister Bagnèz 2-2, quæst. XXXII, artic. 1, dub. II. Nec te moveat quod dicit magister Torres hic, quod Cajetanus infra quæst. CXXIV, artic. III absolute, et sine limitatione concedit, imperari actus virtutum theologiarum a virtute inferiori: nunquam enim tale dicit Cajetanus neque articulo tertio, ubi

id non tractat, neque articulo secundo illius quæstionis, ubi aliquid de hoc attingit; sed prorsus oppositum ejus, quod dicit Torres, quia inquit martyrimum elici a fortitudine, imperari vero a charitate; neque D. Thomas supra quæstione xxxii citata insinuat sententiam magistri Torres; solum enim inquit actum misericordiæ, et eleemosynæ posse a pœnitentia imperari, quatenus redditur satisfactorius, et a latria quatenus ordinatur ad placandum Deum. Constat autem quod tam pœnitentia, quam latria sunt superiores misericordia.

XX. Nostra ergo resolutio aperte constabit ex ipsa essentiali ratione imperii, quæ (ut explicat S. Thomas 1-2, quæst. xvii, artic. 1) est ordinare alicui quid sit faciendum cum motione efficaci, et ordinatio ista sic efficax, taliter intelligitur, quod imperatus, seu ordinatus subdatur, et obediatur imperanti, alias imperium non erit efficax, si non reddat sibi obediens imperatum. Et propterea dixit. Thomas infra quæst. lxxxiii, art. 1, quod imperium est motio superioris necessitatem imponens, in quo ab oratione distinguitur. Cum ergo imperans in quantum tale sit semper superius ad imperatum, cum imperatum subdatur illi, oportet, quod imperans respiciat ulteriorem, et altiorem finem, ad quem ordinat imperatum, alias non erit illi superius. Contingit autem aliquando actum alicujus virtutis, secundum omnem formalitatem suam, et secundum ultimum modum virtutis, quem habet, ordinari posse ad ulteriorem, et ad altiorem finem; et tunc erit inferior formaliter respectu virtutis, quæ illum finem respicit, utpote cum possit ordinari ad illum secundum ultimam formalitatem, quam habet: et sic omnes virtutes sunt formaliter inferiores charitate, et virtutes morales prudentia,

XXI. Aliquando vero contingit aliquam virtutem non posse ordinari ad ulteriorem, et altiorem finem secundum omnem suam formalitatem, et secundum ultimum, quod habet, bene tamen secundum aliquam circumstantiam, vel formalitatem, quæ sibi addi potest a virtute inferiori; et tunc non imperatur simpliciter, et formaliter a virtute inferiori, potest tamen ille materialis actus virtutis superioris, secundum illam circumstantiam, vel formalitatem, quæ sibi additur imperari, et ordinari ab ea virtute, a qua talem circumstantiam, vel formalitatem participat, quia sub hac consideratione est illi inferior, verbi gratia, actus fidei, vel aliarum virtutum theologiarum, secundum se formalissime consideratus non potest imperari a religione, quia secundum suam ultimam formalitatem attingit supremo modo finem ultimum, nec habet ulteriorem finem, ad quem ordinatur. Cæterum potest addi illi aliqua circumstantia, scilicet, quod fiat ex voto, quia ut optime notavit in hoc articulo Cajetanus, cum isti actus sint liberi, et libere fiant, possum ego tali libertati addere obligationem, et pro hac parte, pro qua ille actus liber est, quasi materialiter consideratur, et habere potest circumstantiam aliquam, in qua dirigatur a religione; ita quod si omittat illum actum exercere, peccet contra religionem. Sic ergo non reputat actum aliquem virtutis superioris admittere aliquam circumstantiam, vel formalitatem ratione cujus pertineat ad virtutem inferiorem; sicut non est inconueniens unum actum secundum diversas formalitates pertinere ad diversas virtutes, ut dicit Cajetanus infra quæst. cxxiv, art. ii. Et cum non pertineat elicitive nisi ad virtutem, quæ dat illi speciem essentialem, ad reliquas, etiam si inferiores sint,

pertinet imperative secundum quid. Et sic salvatur quomodo actus virtutis superioris possit moveri, et ordinari a virtute inferiori, scilicet secundum quid, et in aliqua formalitate, in qua est illi inferior, non absolute, et simpliciter.

XXII. Dices: Hoc ipsum potest convenire cuicumque virtuti, etiam infimæ, ut videlicet circumstantiam aliquam communicet actui superioris virtutis; et consequenter ex vi hujus formalitatis ei communicatæ imperet illi. Sicut potest quis orare ad servandam castitatem, et tunc castitas imperabit religioni: ergo nihil peculiare dicit S. Thomas de sanctitate, et justitia legali, quod imperet omnibus virtutibus, cum hoc etiam aliis inferioribus convenire possit. Et confirmatur, nam communiter dicunt Thomistæ incarnationem Christi, et ejus mortem ordinatam fuisse ad redemptionem humani generis ut ad finem, quæ tamen est quid inferius incarnatione: ergo non repugnabit inferiorem virtutem ordinare superiorem ad se ut ad finem.

XXIII. Respondetur (et est notanda solutio) quod virtutes inferiores sunt in duplici differentia quædam, quæ habent materiam nimis restrictam a qua specificantur, verbi gratia castitas, quæ habet pro materia solum delectationes tactus in vi generativa, et fortitudo pericula mortis, etc. Aliæ sunt virtutes, quæ non habent materiam determinatam, sed in quocumque actu morali potest inveniri ratio sua specifica; sicut religio habet pro materia omne, quod in obsequium Dei fieri potest, et prudentia omne, quod moraliter sit; virtutes ergo primi generis possunt movere alias virtutes, etiam superiores, implorando earum auxilium, non tamen respiciendo illas pro materia, cui etiam materialiter possunt imprimere aliquam cir-

cumstantiam, ratione cujus eis imperent. At vero virtutes secundi generis propter amplitudinem suæ materiæ possunt in actu superioris virtutis invenire aliquid, cui imprimant aliquam circumstantiam ratione cujus imperent illa saltem secundum quid, et ratione materiæ. Et primo modo castitas movet religionem, non secundo. Præterquam quod religio etiam in hoc eminet supra alias virtutes morales, quod potest illis imperare, non solum secundum quid, sed etiam simpliciter, quod non habent aliæ virtutes inferiores, licet respectu theologiarum solum habeat imperare, et ordinare secundum quid.

XXIV. Ad confirmationem respondetur, quod incarnatio Verbi non ordinatur ad redemptionem hominum, ut ad finem, secundum quod redemptio se tenet passive ex parte hominum, id est, non ordinatur ad homines redemptos; bene tamen ad redemptionem, secundum quod active se tenet ex parte misericordiæ Dei, ad cujus ostensionem et ut commendaret charitatem suam, Deus pro peccatoribus mortuus est. Et sic redemptio est aliquid altius incarnatione. Vel secundo respondetur, quod non incarnatio, aut mors Christi secundum se, sed executio, et exercitium ejus fuit propter redemptionem hominum, etiam passive acceptam, tamquam propter finem, et motivum; sic enim est aliquid nobilius sola, et nuda executione incarnationis, ratione cujus dicitur, quod: « Propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de cœlis. » In quo etiam fundatur vis consequentiæ S. Thomæ, quod incarnatio Christi non mandaretur executioni, si Adam non peccasset, quia decretum, quod modo factum est de executione incarnationis, habuit pro motivo, et fine redemptionem hominum: ergo

illo cessante non mandaretur executioni ex vi hujus decreti; sed si veniret, oporteret id fieri ex alio decreto possibili, quod est dicere, quod posset venire, si Adam non peccasset, quod nemo negat.

XXV. Ex dictis patet solutio difficultatis a principio. Constat enim, quod nulla virtus imperat superiori, sub ea formalitate, qua superior est, sed secundum aliquam formalitatem, qua est inferior, licet alias absolute, et secundum aliam considerationem superior sit; et sic nunquam finis ordinatur ad media, sed e converso. Oportet ergo attendere ad formalitatem, qua aliquid imperat, et imperatur, quia sub ea formalitate, qua imperat, semper ha-

bet rationem, licet sub alia consideratione eadem res sit superior.

XXVI. Doctrinam Cajetani in hoc articulo nota, ut videas quomodo religio, etiam ut sanctitas est, dicitur inferior justitia legali, licet habeant se sicut excedens et excessum, quia utraque attingit Deum, sed justitia legalis secundum quod debetur bono communi ordinari ad Deum: sanctitas vero secundum quod debetur Deo quod ad ipsum ordinetur mens interior cujuscumque hominis. Ordinare autem ad Deum bonum commune pertinet solum ad principem: ad subditum vero supponere illud ordinatum, et subjici illi, et ideo in principe est nobilior justitia legalis, quam religio.

QUÆSTIO LXXXII.

DE DEVOTIONE.

In initio hujus quæstionis partitur D. Thomas actus religionis in interiores, et exteriores: et sæpe admonuimus non dividi actum interiorem, et exteriorem religionis secundum rationem actus, quia in esse moris actus interior, et exterior non ponunt in numero, nec habent diversam speciem. Dividitur ergo actus religionis in interiorem, et exteriorem ratione materiae, quæ per tales actus exhibetur in cultum Dei. Aliquando enim exhibetur aliquid exterius et corporale, aliquando aliquid interius et spirituale; et ratione hujus distinguitur actus interior, et exterior religionis. Et majoris claritatis gratia, nota quatuor divisiones actuum religionis, quas optime colligit magister Torres præcedenti quæstione, articulo septimo. Prima, quod religio habet aliquos actus elicitos, et alios imperatos, de quibus abunde egimus supra articulo quarto: secunda, quod actus elicti aliqui sunt adæquati toti virtuti religionis, alii inadæquati; adæquatus ut: actus est iste: Volo reddere omnem cultum debitum: inadæquatus ut: Volo reddere Deo sacrificium, vel orationem, etc. quæ est determinata quædam materia cultus: tertia divisio, alii actus virtutis sunt interni; alii externi; quod (ut diximus) non debet intelligi ex parte ipsius actionis moralis, quasi alius actus sit electio interna religionis, et alius exercitium exterius. Sed debet intelligi de ipso cultu, seu materia cultus, quod alius cultus est externus, alius internus, in quo offeruntur vires interiores, quæ quia sunt intellectus, et voluntas, duplex solum est principalis actus interior; alius, quo voluntas offertur, scilicet devotio; alius, quo offertur intellectus, id est, oratio. Et quia religio est in voluntate subjective, proprius actus est devotio, et ideo prius agit de illo D. Thomas. Quarta divisio coincidit fere cum præcedenti, et sumitur ex eo ad quod ordinatur religio scilicet ad protestandam excellentiam Dei per subjectionem bonorum nostrorum ad illum. Bona autem quæ offerimus Deo alia sunt interna, et spiritualia, quorum quædam sunt propria, et intrinseca, et hæc offeruntur per orationem et devotionem. Et ad hæc reducitur etiam votum, per quod obligamus mentem nostram Deo in ordine ad aliquid faciendum: quædam vero sunt extrinseca, ut quando per juramentum assumimus nomen divinum in confirmationem veritatis: nomen autem divinum aliquid spirituale est: aut quando assumimus aliquid, quod continet spiritualia bona, ut sacramenta, quæ continent gratiam ad protestandum Deum auctorem gratiæ. Alia vero bona quæ offerimus Deo sunt bona externa, et hæc vel pertinent ad proprium corpus, ut genuflexio, prostratio, etc. vel sunt bona, quæ sunt in nostro dominio, et possessione. Et ista vel offeruntur Deo immediate, et sic est sacrificium, aut oblatio alicujus pertinentis ad sacrificium: vel offeruntur Deo mediate, id est, ejus ministris, ut decima, oblationes, et primitiæ. Et de his omnibus sigillatim tractat D. Thomas sequentibus quæstionibus. In hac ergo incipit a devotione, quæ est magis intimus, et propinquus actus religionis.